

Welvaartsparadoxen

Het begint op te vallen, dat regelmatig de juichtonen over de groei van ons nationaal inkomen — in de handel en wandel betiteld als economische groei — luid opklinken, terwijl tegelijkertijd de sombere mineurklanken over de schaduwzijden van het fenomeen welvaartsstaat niet van de lucht zijn. De Nationale Rekeningen laten ons zien, dat het nationaal inkomen per hoofd tussen 1920 en 1966 meer dan verdubbelde, terwijl de stijging tussen 1959 en 1966 30 pCt. bedroeg. Dat stemt tot tevredenheid; er zit blijkbaar een versnelling in de groei van onze rijkdom. Maar tegelijkertijd horen we de biologen waarschuwen voor de gevaren van verstoring van het biologisch evenwicht, ontwaren we waarschuwborden voor olie langs de stranden en lezen we in de krant dat je in Tokio voor 50 yen zuurstof kunt happen uit een automaat. We voelen ons rijker dan onze ouders en grootouders, omdat wij auto's hebben, die zij niet hadden. Maar op een zonnig week-end merken we dat wij met een auto in tijd gemeten verder verwijderd zijn van recreatiemogelijkheden dan zij destijds zonder auto.

Al deze paradoxen worden opgelost wanneer we ons realiseren dat 1. de produktiemachine van een welvaartsstaat niet alleen schaarse goederen minder schaars maakt, maar ook vrije goederen schaars, en 2. het nationaal inkomen een goede maatstaf is voor onze economische activiteit maar een slechte indicator voor de groei van onze welvaart.

Nu zijn de Nationale Rekeningen ieder jaar weer voorzien van een uitvoerige inleiding, waarin duidelijk staat omschreven hoe en wat er gemeten wordt; kortweg komt dat neer op de (netto toegevoegde) waarde van de in een jaar geproduceerde goederen en diensten. Maar zoals zo vaak het geval is bij statistieken, zijn de uitkomsten van de Nationale Rekeningen een eigen leven gaan leiden, los van de nauwgezette omschrijving die er aan vooraf gaat. In politieke debatten, in krante- en tijdschriftartikelen en in het dagelijks spraakgebruik wordt de groei van het nationaal inkomen — de economische groei — vereenzelvigd met vergroting van onze welvaart. En aangezien eenmaal ingeburgerde gebruiken moeilijk zijn af te wennen lijkt het nuttig om, ter wille van een zuiverder inzicht, in ons eigen belang te komen tot een correctie van het nationaal inkomen in die zin, dat het een zo goed mogelijke benadering geeft van de ontwikkeling van onze welvaart.

Om tot een dergelijke correctie te komen, willen we aanknopen bij twee belangrijke uitkomsten van het hoofdstuk Welfare Economics, t.w.: de sociale kosten van produktie en consumptie van goederen kunnen afwijken van de individuele, en: het optimale punt van welvaart zal zijn bereikt, wanneer door een verandering in de allocatie van de produktiefactoren de welvaart van een deel der subjecten nog slechts kan worden vergroot ten koste van een vermindering van de welvaart van anderen. Plaatsen we de hierboven aangehaalde „diseconomies” tegen deze achtergrond, dan laten zich drie groepen onderscheiden.

De eerste groep omvat de „diseconomies” waar wat aan gedaan wordt door de veroorzakers ervan. Gesteld

kan dan worden, dat de totale sociale kosten zijn gecalculeerd in de prijs van het produkt. De verbruikers van het goed genieten een nut, waarvan de grootte door hen tenminste gelijk wordt geacht aan de prijs. Deze laatste is gelijk aan de som van de toegevoegde waarden, welke worden opgeteld in ons nationaal inkomen. En omdat de welvaart van anderen niet wordt verminderd, vertegenwoordigt dit part nationaal inkomen een reëel stuk welvaart.

De tweede groep omvat de „diseconomies”, welke zijn opgeheven door anderen dan de veroorzakers ervan. Hiertoe behoren o.a. de ziekenhuiskosten van verkeersongevallen; de kosten van de Directie Hygiëne van het Milieu; de kosten van aanleg van speelplaatsen, daar waar je vroeger zomaar op straat kon spelen; de kosten van aanleg van een recreatiebos, daar waar eerst een bos is gekapt (N.B. bij het kappen van een bos groeit het nationaal inkomen; het vermogensverlies wordt niet geboekt). Al deze kosten worden gemaakt om de „disutilities” weg te nemen, die door de economische groei zijn ontstaan. Het is duidelijk dat, willen we het nationaal inkomen bruikbaar maken als indicator voor de ontwikkeling van onze welvaart, deze uitgaven niet mogen worden meegerekend.

De derde groep omvat alle „diseconomies”, waar niets aan is gedaan. De kwantificering hiervan komt grosso modo neer op de calculatie van de kosten van de voorzieningen die moeten worden getroffen om van schaars geworden goederen weer vrije goederen te maken. Althans voor zover we van het schaars worden merkbaar last hebben of last zullen krijgen; we zullen voor een criterium te rade moeten gaan bij de bestaande aandrang tot herstel in de oude toestand, bij de biologen en de medici. Een paar voorbeelden: water- en luchtzuivering, opheffen van geluids- en verkeershinder, recreatiegebieden op bereikbare afstand. De bedragen aan gecalculeerde kosten van de niet opgeheven „diseconomies” hadden in feite moeten zijn afgetrokken van het nationaal inkomen van de jaren waarin ze zijn ontstaan. Y is als welvaartsindicator in die jaren steeds overschat. Voor de toekomst geldt dat, voor zover deze groep „diseconomies” wordt opgeheven, de hieraan bestede uitgaven niet mogen worden bijgeteld bij de (welvaarts-) Y van het desbetreffende jaar.

Tegenover deze immens grote post die niet bij het nationaal inkomen mag worden opgeteld (groep 2) resp. ervan moet worden afgetrokken (groep 3) om een zuiverder inzicht in de ontwikkeling van onze welvaart te krijgen, staat een aantal positieve posten. De belangrijkste hiervan lijkt ons de winst aan vrije tijd, welke zich makkelijk laat calculeren tegen een gemiddeld uurloon.

Stel dat wordt overgegaan tot een berekening van het nationaal inkomen in de hierboven voorgestelde trant. En stel — for the sake of argument — dat uit de ramingen blijkt, dat we een punt hebben bereikt waarop we al werkend en ploeterend en ondanks al onze produktiviteitsverbeteringen in feite in welvaart achteruit gaan (Δ „diseconomies” — Δ „economies” $>$ Δ Y). Wat doen we dan met die

wetenschap? Het antwoord op deze vraag ligt al in het voorgaande besloten. O.i. zal een dergelijk inzicht een (politieke) aansporing betekenen om tot een betere kosten-calcuatie van onze produktie te komen. Het adagium is, dat de preferenties van de subjecten dienen te zijn uitgedrukt in het produktiepatroon. In de gedachtengang van de Welfare Economics betekent zulks het belasten van de produktie met de totale sociale kosten. Wanneer we ernst zouden maken met een op deze simpele regel gebaseerde (economische) politiek, kunnen we verwachten dat zich een nieuw evenwicht zal vormen in de allocatie van de produktiefactoren. Er zal produktievermogen vrij komen uit de thans tegen te lage kosten calculerende industrieën.

Die ruimte zal dan wellicht worden besteed aan zaken, waarvan we nu zeggen dat ze bitter noodzakelijk maar niet haalbaar zijn (ontwikkelingshulp). Misschien krijgen we oog voor de „diseconomies” van de bevolkingsdruk en schaffen we kinderaftrek en kinderbijslag af. Waarschijnlijk laten een aantal subsidieproblemen, het probleem van de grondkosten en het daarmee verband houdende probleem van de ruimtelijke ordening zich makkelijker oplossen. Naar het nieuwe evenwicht zijn wij even benieuwd als ieder ander. Maar één ding staat voor ons vast: we zullen reëel in welvaart vooruit gaan.

Drs. R. Hueting